

Araftaki Kimlik Kıbrıs'ta Linobambakilik

Mustafa ŞENGİL

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1996

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 437

Kitap Adı : Araftaki Kimlik

Alt Başlık : Kıbrıs'ta Linobambakilik

Book Title : Identity in Limbo

Subtitle : The Linobambaki of Cyprus

ISBN : 978-625-8596-51-9

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258596519

Yazar | Author: Mustafa Şengil | orcid.org/ 0000-0002-2904-1776

Kurum | Institution: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05rrfpt58

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 143 (xiv+129)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAC - Karşılaştırmalı Din | Comparative Religion

BISAC: REL017000 - Din / Karşılaştırmalı Din | Religion / Comparative Religion

THEMA: QRAC - Karşılaştırmalı Din | Comparative Religion

LC Classification: BL80.2 - Dinler Tarihi | History of Religions

DEWEY: 200.9 - Din — Tarih, Coğrafi İnceleme ve Biyografi | Religion — History,

Geographic Treatment, Biography

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 6.256 - Din | Religion

WoS Citation Topics Micro: 6.256.2325 - Dini Çalışmalar | Religious Studies

Scopus Subject Areas: 1212 - Dini Çalışmalar | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Şengil, Mustafa. *Araftaki Kimlik: Kıbrıs'ta Linobambakilik*.

FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Araftaki Kimlik Kıbrıs'ta Linobambakilik

Mustafa ŞENGİL

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Mustafa ŞENGİL

1985 yılında Girne/KKTC’de doğdu. 2008 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. 2010 yılında *Dinler Tarihi Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki Maruniler* adlı çalışma ile yüksek lisansını tamamladı. 2014 yılına kadar KKTC Din İşleri Başkanlığı bünyesinde görev yaptı. 2014 yılında başlamış olduğu Diyanet İşleri Başkanlığı Selçuk Dini Yüksek İhtisas Merkezi’ndeki eğitimini 2017 yılında tamamlayarak mezun oldu. 2018-2022 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde görev yaptı. *Osmanlı’dan Günümüze Kıbrıs İnanç Tarihi* adlı doktora çalışmasını 2020 yılında tamamladı. 02.02.2022 tarihinden itibaren Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları ağırlıklı olarak Kıbrıs merkezli olup, Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi, dinî özgürlükler, Hristiyanlaşma (tanassur), Rum milliyetçiliği ve dinî/mezhepsel hegemonya mücadeleleri gibi konularda yoğunlaşmaktadır.

Mustafa Şengil was born in 1985 in Kyrenia, Turkish Republic of Northern Cyprus. He graduated from Selçuk University Faculty of Theology in 2008. He completed his master’s degree in 2010 with a thesis entitled *The Maronites in the Turkish Republic of Northern Cyprus from the Perspective of the History of Religions*. Until 2014, he served at the Religious Affairs Department of the TRNC. Between 2014 and 2017, he completed his advanced specialization training at the Selçuk Advanced Specialization Center in Religious Studies under the Presidency of Religious Affairs (Diyanet). From 2018 to 2022, he worked within the Presidency of Religious Affairs. He completed his doctoral dissertation, *History of Religious Belief in Cyprus from the Ottomans to the Present*, in 2020. Since February 2022, he has been serving as a faculty member at Kırşehir Ahi Evran University, Faculty of Theology. His research focuses primarily on Cyprus, with particular emphasis on the Greek Orthodox Church of Cyprus, religious freedoms, Christianization (tanassur), Greek nationalism, and religious/sectarian hegemony struggles.

Kitap Hakkında

Araftaki Kimlik:

Kıbrıs'ta Linobambakilik

Bu çalışma, Kıbrıs'ta Osmanlı fethi sonrasında ortaya çıkan ve halk arasında “keten-pamuk” (Linobambaki) olarak adlandırılan, dışarıdan Müslüman görünüp içeriden Hristiyan ritüellerini sürdüren veya her iki inancı da eşzamanlı olarak yaşayan melez topluluğu incelemektedir. Araştırma, geleneksel Rum ve Türk milliyetçi tarih yazımlarının indirgemeci yaklaşımlarını eleştirerek, olguyu Dinler Tarihi, antropoloji ve karşılaştırmalı tarih metodolojileriyle yeniden inşa etmeyi amaçlamaktadır. Temel argüman, Linobambakiliğin ne kılıç zoruyla İslamlaştırılmış Helenler ne de marjinal bir anomali olduğu; aksine, Osmanlı millet sisteminin esnek sınırları, Ortodoks ve Katolik kiliseleri arasındaki hegemonya mücadelesi ve bireylerin gündelik pragmatik tercihlerinin kesişiminde şekillenmiş sofistike bir hayatta kalma stratejisi olduğudur. Çalışma, literatürde ihmal edilen Latin Katolik ve Maruni kökenlere dikkat çekmekte; Linobambakilerin, 1571 sonrasında Ortodoks hegemonyasından kaçan eski elitler ile Lübnan kökenli Marunilerden oluştuğunu savunmaktadır. Ayrıca, Batılı sömürgeci ve oryantalist söylemin en tipik örneği olan Roland Michell'in raporu ayrıntılı bir yapıbozuma tabi tutulmuş; modern dönemde Linobambakiliğin Rum milliyetçiliği, Kıbrıs Türk sekülerizmi ve AB vatandaşlığı tartışmalarında nasıl siyasal bir mit olarak araçsallaştırıldığı gösterilmiştir. Sonuç olarak, Linobambakilik, kimliğin sabit ve değişmez olmadığını, aksine tarihsel koşullara, iktidar ilişkilerine ve gündelik hayatın zorunluluklarına göre sürekli müzakere edilen akışkan bir inşa olduğunu kanıtlayan eşsiz bir tarihsel laboratuvarıdır.

Anahtar Kelimeler: Linobambakilik; Kripto-Hristiyanlık; Çift Din; Kimlik; Osmanlı Millet Sistemi

About the Book

Identity in Limbo:

The Linobambaki of Cyprus

This study examines the Linobambaki (“linen-cotton”) community of Cyprus, a hybrid religious group that emerged after the Ottoman conquest of 1571. Known publicly as Muslims while privately preserving Christian rituals or practicing both faiths simultaneously, the Linobambaki have long been misinterpreted by reductionist Greek and Turkish nationalist historiographies. Drawing on the methodologies of the History of Religions, anthropology, and comparative history, this research reconstructs the phenomenon as a sophisticated survival strategy rather than a coerced Islamization or a marginal anomaly. The central argument posits that Linobambaki identity was shaped at the intersection of the Ottoman millet system’s flexible boundaries, the hegemonic rivalry between the Orthodox and Catholic Churches, and the everyday pragmatic choices of individuals. The study highlights the hitherto neglected Latin Catholic and Maronite roots of the community, arguing that many Linobambaki were former Latin elites and Lebanese-origin Maronites who sought to escape Orthodox dominance after 1571. A critical deconstruction of Roland Michell’s colonial-era report -a quintessential example of Orientalist discourse- reveals how Western observers misrepresented the group as “chameleon-like” and “indecisive.” Furthermore, the work demonstrates how the Linobambaki narrative has been appropriated as a political myth in contemporary identity politics, serving Greek nationalist claims of “Turkified Greeks,” Turkish Cypriot secularism against Anatolian orthodoxy, and the tactical use of EU citizenship. Ultimately, the Linobambaki experience proves that identity is not a fixed essence but a fluid construct, continuously negotiated through historical contingencies, power relations, and the mundane necessities of coexistence.

Keywords: Linobambaki; Crypto-Christianity; Dual Religion; Identity; Ottoman Millet System

*Köklerimi, aidiyetimi ve duruşumu borçlu olduğum
annem Fadime ve babam Nihat Usta'ya...*

ÖN SÖZ

Bu kitabın temelleri, Kıbrıs'ın kültürel çoğulculuğunun en çarpıcı ve bir o kadar da ihmal edilmiş örneklerinden biri olan “Linobambakilik” üzerine düşünmeye başladığım günlere uzanır. Adada “keten-pamuk” olarak adlandırılan bu topluluğun ne tam anlamıyla Müslüman ne de tam anlamıyla Hristiyan sayılan, iki din arasında gidip gelen yaşamı, ilk duyduğumda sadece tarihsel bir merak uyandırmakla kalmamış, aynı zamanda kimlik, aidiyet ve hayatta kalma stratejileri üzerine derin bir sorgulamayı da beraberinde getirmişti. Zira Linobambakilik, Kıbrıs'ın sadece dini tarihinin değil, aynı zamanda siyasi, ekonomik ve kültürel tarihinin de tam kalbinde yer alan, çok katmanlı bir olgudur.

Bu çalışma, söz konusu olguyu, geleneksel milliyetçi tarih yazımlarının dayattığı dar kalıplardan kurtararak, Dinler Tarihi disiplininin metodolojik imkânlarıyla yeniden inşa etme çabasının ürünüdür. Araştırma boyunca, Linobambakiliğin, kılıç zoruyla İslamlaştırılmış Helenler veya marjinal bir anormali olarak okunmasının ötesinde, Osmanlı millet sisteminin esnek sınırları ile Ortodoks ve Katolik kiliseleri arasındaki rekabetin kesişim noktasında gelişmiş, son derece pragmatik ve rasyonel bir hayatta kalma stratejisi olduğunu göstermeye çalıştım.

Araştırma sürecinde, Kıbrıs'ın her iki tarafında kimliğin ne denli akışkan ve müzakereye açık bir olgu olduğunu bir kez daha anlamış oldum. Tarihsel arşivlerin tozlu sayfaları ile canlı hafıza arasında gidip gelen bu yolculuk, bana sadece geçmişin değil, bugünün Kıbrıs kimlik siyasetini anlamak için de yeni kapılar araladı. Okuduğum her eser, öğrendiğim her yeni bilgi sömürgeci ve oryantalist söylemin, melez kimlikleri anlamlandırmadaki yetersizliğini ve önyargılarını gözler önüne sermesi açısından ufuk açıcı oldu.

Elinizdeki bu kitap, Kıbrıs'ın bir “temas bölgesi” olarak tarihsel rolünü ve Linobambakilerin bu bölgede yarattığı eşsiz kültürel mirası anlamaya yönelik bir davettir. Arafta kalmanın ontolojik bir zafiyet değil, aksine çok kültürlü bir dünyada var olabilmenin, kimlikleri müzakere edebilmenin ve imparatorluklar arasındaki dar siyasi marjlarda manevra yapabilmenin bir sanatı olduğunu hatırlatmayı umuyorum.

Çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen herkese teşekkürü borç bilirim. Başta, araştırma sürecinde beni yönlendiren ve cesaretlendiren hocalarıma, arşiv belgelerine erişimimde kolaylık sağlayan KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi çalışanlarına, sözlü tarih çalışmaları noktasında verilerini benimle paylaşan araştırmacı arkadaşlarıma şükranlarımı sunarım. Ayrıca, bu çalışmanın yayımlanmasında gösterdikleri titizlik ve destek için FCR Yayın'a teşekkür ederim. Son olarak, bu uzun soluklu çalışma boyunca sabırla yanımda olan aileme ve dostlarıma, varlıkları için minnettarım.

Bu kitabın, Kıbrıs'ın karmaşık ve büyüleyici kültürel dokusuna ilgi duyan herkes için, farklı disiplinlerden araştırmacılar için ve elbette bu toprakların kadim hikâyelerini merak eden okuyucular için ufuk açıcı olmasını diliyorum.

Mustafa ŞENGİL
Kırşehir, 2026

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ix
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu, Amacı, Sınırları, Önemi ve Özgün Değeri	1
Literatür Değerlendirmesi	3
Kullanılan Kaynakların Analizi ve Metodoloji	4
Kavramsal Temeller ve Üç Ana Tez	6
“Keten-Pamuk” Metaforu ve Kıbrıs’ta Temas Bölgesi	6
1. Kavramsal Çerçeve: İnanç Değiştirme veya Gizleme	9
1.1. İhtida (Din Değiştirme / Conversion)	9
1.2. İrtidat ve Ridde (Dinden Dönme/Apostasy)	10
1.3. Tanassur (Hristiyanlaşma)	12
1.4. Gizli Din (Kripto Din / Crypto-religion)	14
1.5. Çift Din (Dipistia/Dual Religion)	16
1.6. Senkretizm	18
2. Tarihsel Gelişim	21
2.1. Osmanlı Fethi ve İlk Dönüşümler (1571)	21
2.2. Millet Sistemi ve Azınlıklar	24
2.3. Vergi ve Makam İddiaları	25
2.4. 19. Yüzyıl Reformlarının Gizli veya Çift Dinlilerin İrtidatlarına Etkisi	28
2.5. İngiliz Dönemi Nüfus Sayımları ve Çift Kimliğin Çözülmesi	30
3. Kıbrıs’ta Linobambakilerin Yaşamı ve Maruni/Katolik Kökler	33
3.1. Linobambaki Kimliği ve Senkretizm	33
3.2. İsimler, İbadetler ve Ritüeller	36
3.3. Linobambakilerin Katolik ve Maruni Kökleri	39
4. Dünyada Kripto-İnanç Örnekleri	43
4.1. İstavrililer ve Kromlular	43
4.2. Laramalar (Laramans)	44
4.3. Kripto Toplulukların Ortak Özellikleri	45

5. Bir Metnin Yapıbozumu: Michell'in Raporu ve Linobambakilik 47

6. Modern Dönem: Günümüzde Linobambakilik Söylemi 103

6.1. Rumların, Aslında Rum Olan Türkler İddiası 103

6.2. Kıbrıs Türk Sekülerizmi ve Linobambakilik 105

6.3. Avrupa Birliği Vatandaşlığı ve Linobambakilik 107

6.4. Dil, Ekonomi ve Linobambakilik 108

SONUÇ 111

KAYNAKÇA 117

DİZİN 127

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
bk.	: Bakınız
C. / c.	: Cilt
çev.	: Çeviren
d.	: Doğum / Doğum Tarihi
Dr.	: Doktor
ed.	: Editör
FE	: Fetva Eminliđi Belgeleri
haz.	: Hazırlayan
H.M.S.O.	: Her Majesty's Stationery Office
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MAA	: KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi
RoC	: Republic of Cyprus
St.	: Saint (Aziz)
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerkleri / ve devamı